

<https://doi.org/10.15407/rksu.34.122>

УДК 930.253-021.414:657.92

Віта Бойко, кандидат історичних наук,
старший дослідник, заступник директора з наукової роботи,
Український науково-дослідний інститут архівної справи
та документознавства (Київ, Україна)
E-mail: vitaminzik5@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5725-9641

ГРОШОВЕ ОЦІНЮВАННЯ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ ЯК МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ ЦІННІСНИХ КАТЕГОРІЙ

Мета дослідження. Запропоновано методіку визначення ціннісних категорій архівних документів за допомогою їх грошового оцінювання. **Методологія статті** базується на застосуванні загальнонаукових методів, зокрема системного, поняттєвого аналізу, ретроспективного та порівняльного. **Наукова новизна** полягає в наданні інноваційного переліку ціннісних категорій архівних документів. Висловлено гіпотезу, що визначення меж ціннісних категорій архівних документів можливе за умови їх грошового оцінювання, оскільки формулювання їхніх якісних ознак у визначеннях цих категорій навряд чи можливе. На прикладі статистичних даних грошового оцінювання експертно-перевірними комісіями державних архівних установ України найцінніших архівних документів показано методіку розмежування архівних документів за трьома ціннісними категоріями: надзвичайно рідкісні, рідкісні та особливо цінні. Надано рекомендації щодо зміни підходу до ранжування архівних документів за їх вартістю в Методиці грошової оцінки документів Національного архівного фонду. **Висновки.** Запропоновано таку класифікацію архівних документів за ціннісними категоріями: унікальні, надзвичайно рідкісні, рідкісні, особливо цінні, цінні, масові. На основі даних грошової оцінки найцінніших архівних документів, що зберігають державні архівні установи України за 2009 рік, вибудовано масив, ранжований від найвищої до найнижчої оцінки. Опрацювання цього масиву з використанням закономірності

Цитування: Бойко В. Грошове оцінювання архівних документів як метод визначення їх ціннісних категорій. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2024. № 3 (34). С. 122—144. <https://doi.org/10.15407/rksu.34.122>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

С. Бредфорда—Б. Вікері дало можливість окреслити межі трьох ціннісних категорій архівних документів — надзвичайно рідкісних, рідкісних та особливо цінних. Беручи за основу таблицю рангового поділу архівних документів відповідно до їх грошового оцінювання в Методиці грошової оцінки документів Національного архівного фонду, було уточнено рангові межі грошової оцінки архівних документів відповідно до запропонованих автором категорій цінності архівних документів станом на 2009 р. Шляхом множення індексу інфляції кожного року на показники вартості архівних документів у добутку можна визначити межі вартості кожної ціннісної категорії до 2022 р. включно. Пропонується внести ці зміни до Методики грошового оцінювання документів Національного архівного фонду. Сучасні продажі архівних документів на закордонних аукціонах зберігають межі рангів зазначених вище їх ціннісних категорій.

Ключові слова: архівні документи, ціннісні категорії архівних документів, грошова оцінка документів Національного архівного фонду, грошове оцінювання архівних документів, ранжування архівних документів, аукціони архівних документів, державні архівні установи.

Актуальність теми дослідження. Особливі правові режими, такі як надзвичайний і воєнний стан, та інші спеціальні правові режими порушують більшість усталених процесів функціонування юридичних осіб в усіх сферах і галузях та зумовлюють необхідність застосування особливих заходів. Воєнний стан, запроваджений в Україні в лютому 2022 р., що діє донині, беззаперечно, вплинув на діяльність архівних установ і організацію всіх процесів архівної справи в Україні. Зокрема, в умовах дії особливих правових режимів забезпечення збереженості документів Національного архівного фонду (далі — НАФ) передбачає планування евакуації найціннішої частини архівних фондів, а в надзвичайних ситуаціях — евакуацію. Найперше евакуації підлягають унікальні документи НАФ, що зберігають державні архівні установи. Однак це лише частина найцінніших документів архівних установ. У деяких обласних державних архівних установах унікальних документів зберігається незначна кількість (наприклад, у Державному архіві Дніпропетровської обл. — 1 док.; Державному архіві Сумської обл. — 2 док.; Державному архіві Херсонської обл. — 2 док.; Державному архіві Черкаської обл. — 2 док. тощо) [1]. На нашу думку, є нагальна потреба в більшій диференціації архівних документів за ціннісними ознаками, оскільки НАФ, що нині налічує від 5 до 7 млрд документів, оперує лише двома ціннісними категоріями архівних документів — унікальні та цінні документи.

Ще однією проблемною ситуацією збереженості документної інформації архівних фондів є оцифрування документів НАФ архівних установ та евакуація записаних майстер-копій документів. При цьому також виникає проблема черговості початкового оцифрування найцінніших архівних фондів або їхніх частин. У зв'язку з цим набуває актуальності питання вдосконалення Методики грошового оцінювання документів Національного архівного фонду для вирахування вартості архівних документів через можливі їх втрати в умовах дії особливих правових режимів, зокрема воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні найбільша увага приділялася визначенню поняття, виявленню та внесенню до Державного реєстру національного культурного надбання унікальних архівних документів. Побічно в деяких з них зачіпалася проблема особливо цінних архівних документів. Серед таких публікацій статті С. Кулешова [2], Л. Кисельової [3], Л. Попової та А. Хромова [4], В. Бойко [5]. Деякі відомості щодо вартості цінних архівних документів на закордонних аукціонах було надано Г. Боряком у контексті наявності на аукціонах документів, викрадених з архівів [6]. У статті Ю. Ковтанюка [7] порушена проблема створення в Україні нормативно-правової бази, яка має визначати засади загального характеру дій щодо оцифрування фондів архівними, бібліотечними і музейними установами, зокрема українськими, як вимога стосовно розбудови державних інтеграційних електронних ресурсів національного історичного та культурного надбання.

Мета дослідження. Запропоновано методику визначення ціннісних категорій архівних документів за допомогою їх грошового оцінювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. До початку роботи з виявлення унікальних архівних документів (ця робота розпочалась із затвердженням постановами Кабінету Міністрів України в 1992 р. Положення про Державний реєстр національного культурного надбання [8] та в 1995 р. — Положення про порядок віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних документальних пам'яток, включення їх до Державного реєстру національного культурного надбання, а також їх зберігання [9]) державні архівні установи мали списки наявних особливо цінних документів НАФ, якими можна скористатися під час формування переліку архівних документів, що підлягають евакуації в умовах дії особливих правових режимів.

У нормативно-правових актах і нормативних документах України відсутнє поняття «особливо цінний документ», натомість застосовано поняття «унікальний документ» (починаючи із Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» в редакції 1994 р., що має розділ «Унікальні документальні пам'ятки»). Отож НАФ, як зазначалося вище, користується лише двома ціннісними категоріями архівних документів — унікальні та цінні документи.

На нашу думку, є нагальна потреба в більшій диференціації архівних документів за ціннісними ознаками. Здійснити це можна за допомогою Методики грошової оцінки документів Національного архівного фонду (далі — Методика), затвердженої спільним наказом Державного комітету архівів України (Держкомархів України, нині — Державна архівна служба України) та Фонду державного майна України від 28.03.2005 № 34/683 [10]. Власне, ідея класифікувати ціннісні категорії архівних документів за їхньою вартістю не є новою.

У спеціальній закордонній публікації запропоновано шкалу категорій архівних документів за цінами на лондонському аукціоні «Сотбіс» (ціни наведено у фунтах стерлінгів) [11] (див. таблицю 1).

Варто зауважити, що в поданій таблиці взято ціни аукціону «Сотбіс», які є чи не найвищими за показниками естимейту (орієнтовної оцінки вартості лота експертами аукціону або власником лота) серед інших аукціонів. Попри інфляційні процеси і зростаючий попит на артефакти, що продають на аукціонах, на нашу думку, інтервали аукціонних цін на відповідні категорії архівних документів залишилися майже на тому ж рівні.

С. Кулешов у своїй статті звертає увагу на диференціацію різних історичних артефактів за ціннісними ознаками [2, с. (арк.) 20]. Так, у каталозі російських монет 1700—1917 рр. їх поділяють таким чином: винятково рідкісні, зокрема відомі нині лише в одному екземплярі; надзвичайно рідкісні; дуже рідкісні; рідкісні; не зовсім звичайні монети [12, с. (арк.) 15]. Ще більшу диференціацію рідкості об'єктів ілюструє каталог чеських денаріїв Х — початку XIII ст. [13, с. (арк.) 26]. Загальна класифікація має таку побудову: U — унікум; R5; R4; R3; R2; R1; R — рідкісні монети та 5; 4; 3; 2; 1 — звичайні монети. Автор не поділяє рідкісні та звичайні монети за ознаками рідкості, а лише зазначає, що під час поділу за ступенями користувався показниками попередніх каталогів.

Більш конкретно визначають ступінь рідкості артефактів автори науково-популярного нарису про паперові грошові документи Організації українських націоналістів — біфони (інша їх назва — бофони) в українському Русі Опору. Вони зазначають: «У систематизованій таблиці оцінка грошового документа позначена символом P1 за умови, коли відомо про наявність у колекціях не більше 50 примірників. Якщо кількість примірників біфона не перевищує 35, то в таблиці ступінь його рідкості виражається символом P2. Позначення P3, P4, P5 вказують на те, що у відомих колекціях знаходиться відповідно не більш як 20, 10, 5 грошових документів. Символ P0 характеризує біфони, що вважаються рідкісними лише умовно, бо їх кількість може бути значною. Позначка P0 свідчить про те, що до наших днів грошовий документ зберігся в кількості близько 100 примірників» [14, с. (арк.) 5—6].

Таблиця 1

Категорії архівних документів	Інтервали аукціонних цін
Унікальні	від 1 млн до 10 млн
Винятково цінні	від 100 тис. до 1 млн
Особливо цінні	від 30 тис. до 100 тис.
Цінні	від 1 тис. до 30 тис.

У Методиці також подано ранговий поділ архівних документів відповідно до їх грошового оцінювання (додаток 4 до пункту 7 Методики) (див. таблицю 2).

Однак зазначена шкала не пов'язана із ціннісними категоріями архівних документів, а призначена лише для визначення вартості архівного документа за рангом, що визначається сумою балів за кожним із критеріїв цінності.

Пропонуємо таку диференціацію архівних документів за ціннісною ознакою:

- унікальний документ;
- надзвичайно рідкісний документ;
- рідкісний документ;
- особливо цінний документ;
- цінний документ;
- масовий документ.

Може постати питання щодо виокремлення ціннісних категорій «цінний документ» і «масовий документ». Поняття «цінний документ» асоціативно пов'язане з так званим «звичайним» документом постійного строку зберігання, і переважно це номінали документів управлінської документації юридичної особи. Однак його цінність може різнитися залежно від виду й рівня юридичної особи, якою він був створений. Зокрема, для юридичних осіб вищого рівня — це цінний документ, нижчого рівня — масовий.

Зрозуміло, що визначити поняття кожної ціннісної категорії архівних документів складно на відміну від формулювання поняття «унікальний документ» [15] як найвищої ціннісної категорії, оскільки окреслення меж понять буде нечітким у характеристиці ціннісних ознак і слабо детермінованим за цими ознаками. Тому постає завдання окреслення зазначених меж ціннісних категорій архівних документів — надзвичайно рідкісних, рідкісних та особливо цінних за допомогою їх вартісних характеристик.

Таблиця 2

Ранг документа	Інтервал цін (у гривнях)
до 20 рангу	до 50
з 21 до 25 рангу	від 51 до 500
з 26 до 30 рангу	від 501 до 1000
з 31 до 35 рангу	від 1001 до 10 000
з 36 до 40 рангу	від 10 001 до 50 000
з 41 до 45 рангу	від 50 001 до 100 000
з 46 до 50 рангу	від 100 001 до 1 000 000
з 51 рангу	від 1 000 001

Характеристика статистичного масиву. У січні—лютому 2009 р. державні архівні установи надали Держкомархіву України анотовані переліки документів із зазначенням їхньої вартості, які, за висновком експертно-перевірних комісій архівних установ, є унікальними. Деякі державні архівні установи надали акти грошової оцінки документів НАФ (див. додатки 1—2).

Переважну більшість даних було взято з виписів з анотованих переліків документів НАФ, що зберігаються у приватному архівному зібранні проф. Сергія Кулешова, а також з анотованих переліків унікальних документів НАФ, що зберігаються у ЦДАВО України [16].

Є відомості щодо змісту анотованих переліків унікальних документів НАФ таких державних архівних установ:

- Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України);
- Центральний державний архів громадських об'єднань (ЦДАГО) (нині — Центральний державний архів громадських об'єднань та україніки (ЦДАГОУ);
- Центральний державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК України);
- Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України);
- Центральний державний кінофотофоноархів (ЦДКФФА України) (нині — Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів (ЦДАЕА);
- Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України (ЦДАМЛМ України);
- Центральний державний науково-технічний архів України (ЦДНТА України);
- Державний архів в Автономній республіці Крим;
- Державний архів Вінницької області;
- Державний архів Волинської області;
- Державний архів Донецької області;
- Державний архів Житомирської області;
- Державний архів Закарпатської області;
- Державний архів Київської області;
- Державний архів Луганської області;
- Державний архів Миколаївської області;
- Державний архів Львівської області;
- Державний архів Одеської області;
- Державний архів Полтавської області;
- Державний архів Сумської області;
- Державний архів Хмельницької області;

- Державний архів Черкаської області;
- Державний архів Чернівецької області;
- Державний архів Чернігівської області;
- Державний архів м. Києва.

В анотованих переліках унікальних документів НАФ не було враховано архівні документи, що визнані Центральною експертно-перевірною комісією (далі — ЦЕПК) Держкомархіву України унікальними та внесені до Державного реєстру національного культурного надбання (далі — ДРНКН). Зокрема, це всі архівні документи, що представлені в анотованих переліках унікальних документів ЦДАВО України, ЦДАГОУ та ЦДАМЛМ України, а також пергаментні документи ЦДІАЛ України до 1501 р., що внесені до ДРНКН за ознаками часу створення і рідкісного носія інформації. Із 253 архівних документів ЦДІАК України враховано лише 72 документи, на які визначено грошову оцінку, а на інші це зроблено не було (всі документи ЦДІАК України — це універсали, листи, фондуші українських гетьманів). Не була також надана грошова оцінка документів НАФ державними архівами Дніпропетровської, Харківської та Херсонської областей.

Є декілька позицій, де грошове оцінювання здійснювалося за сукупністю архівних документів. Зокрема, це: листи з архіву Радзивілів 1564—1572 рр. (Державний архів Волинської області); проекти навчальних програм, анкети професорів, листи тощо Української вищої політехнічної школи у м. Львові (Національний університет «Львівська політехніка») за 1921—1925 рр. (Державний архів Львівської області); журнали українських січових стрільців «Червона калина» (травень—серпень 1917 р.) (Державний архів Львівської області) та ін. Крім листів з архіву Радзивілів 1564—1572 рр., усі зазначені архівні документи були відносно мінімально оцінені (від 1000 до 2000 грн).

Також опрацьовано результати грошового оцінювання 572 архівних документів вартістю від 400 грн і вище. На нашу думку, репрезентативність вибірки є достатньою та достовірно відображає ознаки того масиву документів, що зберігають державні архівні установи, за трьома ціннісними категоріями — надзвичайно рідкісні, рідкісні та особливо цінні.

Вирішення завдання визначення ціннісних категорій архівних документів. Усього 572 архівних документи було оцінено на суму 10 883 000 грн.

Таблиця 3

Вартість документа	150 тис.	100 тис.	90 тис.	75 тис.	70 тис.	62 тис.	60 тис.	55 тис.	51 тис.	50 тис.	48 тис.	45 тис.
Кількість документів з такою вартістю	1	1	2	3	9	6	6	20	1	20	4	5

Дані щодо грошової оцінки документів НАФ, набрані в табличному процесорі Excel, дозволили ранжувати їх від найвищих показників до найнижчих (див. додаток 3).

Для визначення меж трьох ціннісних категорій архівних документів — надзвичайно рідкісних, рідкісних та особливо цінних — скористалися методикою рангового поділу відповідно до закономірностей, виявлених С. Бредфордом і уточнених Б. Вікері [17].

Здійснено ранжування архівних документів від найвищих сум вартості до найнижчих. Загальну суму було поділено на три зони (за кількістю категорій цінності), й у добутку кожна із зон охоплювала 3 627 666 грн. Надзвичайно рідкісні архівні документи були за № 1—31. Це класична зона «ядра» — найцінніша частина масиву архівних документів. Сюди ввійшли: універсали гетьмана Дем'яна Многогрішного, лист Т. Шевченка до чернігівського губернатора, грамоти російської імператриці Катерини II, декрети імператорів Священної Римської імперії Йосифа I та Карла VI, списки дворян Подільської губернії, листи з архіву князів Радзивілів та ін.

Рідкісні документи перебували за № 32—132. Це так звана «середня зона». До неї ввійшли: лист М. Грушевського, грамота австрійської імператриці Марії-Терези, лист князя Альбрехта Радзивіла, грамоти російського імператора Миколи I, укази імператорів Священної Римської імперії Маттяша II, Фердинанда II, Фердинанда III, Карла VI, родовідні книги дворян (книги зберігає Державний архів Хмельницької області) та ін.

Особливо цінні документи знаходяться під № 133—572. Це класична «зона розсіяння». Серед них: родовідні книги дворян з фондів Державного архіву Хмельницької області (меншої вартості, ніж у попередній зоні), патенти польських королів Августа III та Станіслава-Августа Понятовського, лист Н. Пушкіної, зображення та описання дворянських гербів, універсали українських гетьманів Ю. Хмельницького, П. Дорошенка, І. Самойловича, І. Мазепи, І. Скоропадського, рукописна газета політв'язнів та ін.

Зрозуміло, що ранжування документів НАФ державних архівних установ залежить від якості зробленого експертно-перевірними комісіями їх грошового оцінювання. І наразі можна зауважити деякі випадки як перебільшення, так і применшення вартості архівних документів. Але оминуті вплив суб'єктивного чинника неможливо, і його нівелює процес

40 тис.	35 тис.	30 тис.	25 тис.	20 тис.	15 тис.	10 тис.	9 тис.	8 тис.	7 тис.	4 тис.	3 тис.	2 тис.	1 тис.	500 грн	300 грн
12	11	5	2	6	2	28	6	6	3	1	1	1	4	1	1

ранжування. Наскільки різняться такі підходи, можуть свідчити результати грошової оцінки пергаментних документів XIII—XV ст. ЦДІАЛ України у 2009 р. (див. таблицю 3).

Як уже зазначалося, весь масив цих архівних документів був віднесений ЦЕПК Держкомархіву України до унікальних. Варто зауважити, що грошове оцінювання здійснено до моменту різкого зниження курсу гривні у 2009 р. Також варто взяти до уваги, що оцінені в 1000, 500 та 300 грн архівні документи мають незадовільний стан збереженості (за записами архівістів — частково вицвіли, значна частина тексту не читабельна або деякі місця не читаються, пергамент знищений, багато дір і плям). Однак, попри це, зазначені архівні документи було внесено до ДРНКН.

Для визначення вартості документів НАФ можна було застосувати ранговий поділ архівних документів відповідно до їх грошового оцінювання (див. таблицю 2). Однак запропонований авторами Методики спосіб збільшення вартості архівних документів від рангу до рангу (в 10 разів або у два рази) не був пояснений. Тому пропонуємо на базі зазначеного рангового поділу примірну шкалу цін архівних документів за категоріями цінності станом на 2009 р. (тобто рік, за яким було проведено дослідження) (див. таблицю 4).

Зрозуміло, що з часом змінювалася щорічна вартість архівних документів. Розрахунок оновлених цін на архівні документи слід робити з урахуванням індексу інфляції, який щороку оприлюднює Міністерство фінансів України. Вихідним показником є ціна масових документів НАФ. Помножений на індекс інфляції за цей рік у добутку дає показник ціни архівного документа певного року. У таблиці 5 надано примірну шкалу цін архівних документів за категоріями цінності станом на 2022 р.

Вартість архівних документів на світових аукціонах. Єдиним масовим прикладом порівняльних характеристик грошового оцінювання архівних документів є показники їх аукціонних продажів. Проте на цей показник може впливати низка чинників суб'єктивного характеру. Так, досягти максимального оцінювання лота можуть непереборне бажання можновладців володіти архівним документом, що зумовлює шалену боротьбу на торгах між ними. І кінцевий результат може значно перевищити реальну вартість архівного документа. Подекуди в боротьбу за лот втручаються агенти власника лота з метою підвищення рівня ставок. Але, в цілому, середня статистична вартість аукціонних цін на архівні документи відображає реальну вартість архівних документів того чи іншого виду. Наприклад, ціни на архівні документи з підписами російських імператорів та імператриць, зображення на фото їхніх сімей, які користуються попитом, постійно зростають, що відзначав відомий архівіст та історик Г. Боряк ще у 2006 р. [6, с. (арк.) 10]. Мабуть, це певною мірою вплинуло і на оцінку у 300 000 грн кожної з грамот Катерини II в Державному архіві Чернігівської області. До-

сить високо (на рівні рідкісних документів НАФ) визначена вартість грамот Миколи I та рескрипт Павла I, документи російських воєначальників (Ушакова, Суворова) Державного архіву в Автономній республіці Крим.

Варто зауважити, що унікальні документи не часто виставляють на закордонних аукціонах. Рекордну ціну було заплачено за список англійської «Хартії вольностей» (1251 р.), яку продали у грудні 2007 р. на аукціоні «Сотбіс» за 21 млн доларів США. Підписаний рукопис з автографом Авраама Лінкольна (останній абзац його другої інавгураційної промови, приблизно березень 1865 р.) продали 4 листопада 2015 р. на аукціоні «Heritage Auction» за 2 213 000 000 доларів США. Авторський примірник Декларації незалежності Сполучених Штатів Америки продали за рекордні 4,42 млн доларів США (Філадельфія, Пенсільванія) 3 липня 2021 р. на однолотовому аукціоні. Цей результат став другою за величиною ціною, коли-небудь сплаченою на аукціоні за будь-яку копію Декларації незалежності США, та є найвищою ціною, яку будь-коли платили на аукціоні за американський документ, надрукований у XIX ст. [18]. Серед нещодавніх значних продажів — дипломатичний лист російського імператора Петра I до пруського короля Фрідріха I, датований періодом Північної війни. Він був виставлений на аукціоні університетського архіву у Вілтоні (США) з естимейтом \$12 000 — \$15 000 і проданий 28 червня 2023 р. за 11 млн доларів США [19]. На цьому ж аукціоні документ, підписаний Ісааком Ньютоном, було продано за 106 тис. доларів США 8 липня 2023 р. Перше широкоформатне видання Декларації незалежності США, надруковане в Массачусетсі, було продано на аукціоні «Heritage Auctions» за 2 895 000 доларів США [20]. На цьому ж аукціоні 10 листопада 2022 р. було продано проєкт повідомлення Авраама Лінкольна, підписаного ним як президентом США, із пов'язаним документом (дві позиції) всього за 33 760 доларів США [21].

12 липня 2023 р. на аукціоні «Крістіс» лист з автографом, написаний математичними формулами, Альберта Ейнштейна було продано за 604 800 фунтів стерлінгів (що значно перевищувало його передпродажну оцінку в 50 000—80 000 фунтів стерлінгів), як і коментовані докази Чарльза Дарвіна, що також привернули увагу на конкурентних торгах та в підсумку

Таблиця 4

Ранг документа	Інтервал цін (у гривнях)
Масові	до 400
Цінні	від 401 до 1000
Особливо цінні	від 1001 до 20 000
Рідкісні	від 20 001 до 50 000
Надзвичайно рідкісні	від 50 001 до 100 000
Унікальні	від 100 001

були продані за 378 000 фунтів стерлінгів [22]. Водночас листи Карла Маркса (з естимейтом у 150 000—200 000 фунтів стерлінгів), Абрахама Ортеліуса (відомий фламандський картограф XVI ст.), Макса Планка, Карла Юнга, Чарльза Дікенса, Джона Рональда Толкіна та ще два листи А. Ейнштейна не привернули уваги учасників аукціону. Також не було продано листи, підписані англійським королем Генріхом VIII та англійською королевою Єлизаветою I, з досить низькими естимейтами.

Деякі цікаві лоти, що не були продані на аукціоні «Сотбіс» 20 липня 2023 р., представлено в таблиці 6 [23].

На цьому ж аукціоні у Нью-Йорку 13 липня 2017 р. не було продано рідкісний лист, підписаний президентом США Джорджем Вашингтоном (естимейт 100 000—150 000 доларів США).

Варто зауважити, що сучасні продажі архівних документів на аукціонах власне зберігають межі рангів їх ціннісних категорій, зазначених у таблиці 1. Попит на унікальні та винятково рідкісні документи залишається досить високим. Водночас незатребуваність архівних документів, пов'язаних з певними монаршими особами та всесвітньо відомими діячами науки і культури (особливо, на яких є лише їхній підпис), може бути зумовлена надмірною пропозицією архівних документів цих осіб на світових аукціонах (кількість яких зростає), тому колекціонерам та іншим збирачам (серед яких є й перекупники) доводиться обирати архівні документи з іншими ознаками рідкості, крім значущості особи. Зауважимо, що на аукціонах, зокрема у США, виставляють архівні документи, які можна класифікувати як «масові» та їх естимейт у межах від декількох десятків доларів до 120—130 доларів США [24].

Наукова новизна полягає в наданні інноваційного переліку ціннісних категорій архівних документів. Висловлено гіпотезу, що визначення меж ціннісних категорій архівних документів можливе за умови їх грошового оцінювання, оскільки формулювання їхніх якісних ознак у визначеннях цих категорій навряд чи можливе. На прикладі статистичних даних грошового оцінювання експертно-перевірними комісіями державних архівних установ України найцінніших архівних документів показано методику роз-

Таблиця 5

Категорія цінності	Інтервал цін (у гривнях)
Масові	до 1628
Цінні	від 1798 до 4361
Особливо цінні	від 4365 до 87 502
Рідкісні	від 87 546 до 218 773
Надзвичайно рідкісні	від 218 873 до 437 565
Унікальні	від 437 566

межування архівних документів за трьома ціннісними категоріями: надзвичайно рідкісні, рідкісні та особливо цінні. Надано рекомендації щодо зміни підходу до ранжування архівних документів за їх вартістю в Методиці грошової оцінки документів Національного архівного фонду.

Таблиця 6

№ з/п	Назва документа	Естимейт (у доларах США)
1	Лист Жаклін Кеннеді до баронеси Ротшильд	3000—5000
2	Друкований документ (підписаний Томасом Джефферсоном як державним секретарем), що є офіційним надрукованим «Актом про розподіл представників між кількома штатами...»	30 000—40 000
3	Петиція від прихильників Союзу у прикордонному штаті Кентуккі, підписана Авраамом Лінкольном	6000—8000
4	Лист з автографом, підписаний генералом Вашингтоном як Головнокомандувачем Континентальної армії	12 000—18 000
5	Записка Френсіса Скотта Кі Фіцджеральда	1500—2500
6	Жартівливий фрагмент ділового листування Марка Твена	1000—1500
7	4 великих аркуші з низкою авторського видалення та виправлень Артуром Конан Дойлем	35 000—50 000
8	Лист Ернеста Хемінгвея	15 000—25 000
9	Цупка картка, закріплена на аркуші книги з автографом Чарльза Дарвіна	6000—8000
10	Лист Зігмунда Фрейда	6000—8000
11	Лист Альберта Ейнштейна	3000—5000
12	Лист, підписаний Єлизаветою I, королевою Англії	10 000—15 000

Фрагменти першої та останньої сторінок акта грошової оцінки документів
НАФ Державного архіву Хмельницької області

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Державного архіву
Хмельницької області
І.Я.Слободянюк
18 березня 2009 р.

А К Т

18.03.2009 № 1

м. Хмельницький

**грошової оцінки документів
Національного архівного фонду**

Комісія, утворена згідно з наказом директора Державного архіву, Хмельницької області на засіданні (протокол від 18.03.2009 № 3) розглянула документи НАФ для визначення грошової оцінки і встановила таке.

Власник документів **Державний архів Хмельницької області**
Мета оцінки документів проведення обов'язкового страхування унікальних документів НАФ.

Комісія на підставі проведення грошової оцінки документів НАФ зазначає, що станом на 18.03.2009 року вартість документів становить:

№ з/п	Назва, вид документа	Реквізити свідоцтва про державну реєстрацію документів НАФ	Вартість, грн.
1	2	3	4
1	Привілей, дарований м. Кам'янцю князями Юрієм та Олександром Коріатовичами		1000
2	Алфавітний реєстр містечок та сіл Подільської губернії по повітах із зазначенням власників маєтків та кількості кріпаків		10000
3	Родовідна книга дворян (Р,С,Ш)		30000
4	Родовідна книга дворян (М,Н,О,П)		30000
5	Родовідна книга дворян (Е,Ф,Г,Х)		20000

196	Чорнові записи з історії Подільської губернії	40000
197	Стенограма розмови І.Огієнка з членом Директорії професором Швецем про призначення Огієнка міністром освіти	6000
198	Звіт про зміст прочитаних лекцій приват-доцентом М.О.Драй-Хмарою	6000
199	Вітальна грамота гетьмана П.Скоропадського	65000
200	Дипломатичний паспорт І. Огієнка	12000
201	Лист С. Петлюри до ректора університету І. Огієнка	4000
202	«Слідами відступаючого ворога», м. Проскурів	8000
203	«Слідами відступаючого ворога», м. Кам'янець-Подільський, с. Скала Подільська	8000
204	«Слідами відступаючого ворога», вступ в м. Кам'янець-Подільський, форсування р. Дністер	10000

Загальна вартість **4077000** (чотири мільйони сімдесят сім тисяч) грн.

Голова комісії _____ Г.Г.Осадча

Члени комісії _____ Л.Г.Баланюк

_____ Н.А.Кузьміна

_____ О.В.Мельник

_____ В.Р.Мірчук

_____ О.В.Миськова

_____ Ю.В.Олійник

_____ Л.А.Пристапа

Секретар
комісії

(підпис)

В.С.Рага

(розшифрування підпису)

Фрагменти першої та останньої сторінок акта грошової оцінки документів
НАФ Державного архіву Чернігівської області

Державний архів Чернігівської області

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Держархіву
Р.Б. Воробей
" 14 " *березня* 2009 р.

А К Т
грошової оцінки документів
Національного архівного фонду
13.03.2009 № 3
м. Чернігів, вул. Мстиславська, 2

Експертно-перевірна комісія (ЕПК) Державного архіву Чернігівської області на засіданні (протокол від 13.03.2009 № 3) розглянула таблицю визначення рангу унікальних документів НАФ для проведення грошової оцінки і встановила таке:

Власник документів Державний архів Чернігівської області.

Мета оцінки документів Страхування унікальних документів.

Експертно-перевірна комісія на підставі проведення грошової оцінки документів НАФ зазначає, що за станом на 13.03.2009 р. вартість документів становить:

№ з/п	Назва, вид документа	Вартість, грн.
1	2	3
1	Прохання до чернігівського цивільного губернатора Анастасієва Олександра Костянтиновича, за прийомного сина колезького секретаря Л. Глібова Олександра, про призначення у Канцелярію цивільного губернатора, 1890 рік	200
2	Лист М. Кутузова від 28 жовтня 1812 р. чернігівському цивільному губернатору Френсдорфу Івану Васильовичу про збір продовольства для армії, переведення хлібної бази з міст. Сосниця до м. Рогачев, ближче до діючої армії, 1812 рік	100 000
3	Лист М. Кутузова від 10 листопада 1812 р. чернігівському цивільному губернатору Френсдорфу Івану Васильовичу про збір продовольства для армії, переведення хлібної бази з міст. Сосниця до м. Рогачев, ближче до діючої армії, 1812 рік	100 000
4	Лист малоросійському військовому губернатору про вжиття заходів щодо можливих виступів населення у зв'язку з повстанням Чернігівського піхотного полку в м. Васильков Київської губернії,	800

62	Лист М. Рильського до О. Кисіль про підготовку вступної статті до книги Олександра Кисіля, 1960 рік	501
63	Лист М. Рильського до О. Кисіль про труднощі видання книги Олександра Кисіля, 1961 рік	501
64	Диплом про присвоєння українському композитору М. Васильєву почесного звання Заслуженого артиста УРСР, 1940 рік	400
65	Диплом про присвоєння українському композитору М. Васильєву почесного звання Заслуженого діяча мистецтв УРСР, 1947 рік	400
66	Вітальний лист М. Васильєву з нагоди 90-річчя від дня народження від Гната Юри, Народного артиста СРСР, головного режисера Київського державного академічного українського драматичного театру ім. Івана Франка, 1953 рік	400
67	Лист Народного артиста СРСР Гната Юри до Д. Котевича з запрошенням працювати в Київському українському драмтеатрі ім. І. Франка, 1932 рік	400
68	Вітальний лист Народного артиста СРСР, академіка АН УРСР, відомого українського композитора Л. Ревуцького до обласної газети «Деснянська правда» з нагоди одержання Чернігівською областю урядової нагороди, 1967 рік	400

Загальна вартість 3567918 (три мільйони п'ятсот шістьдесят сім тисяч дев'ятсот вісімнадцять) грн.

Голова ЕПК

В.Т. Саржан

За секретаря ЕПК

В.М. Кухар

13.03.2009

Початковий аркуш списку документів НАФ з їх грошовою оцінкою

1	Грамота імп. Катерини II	1767	ДА Чернігівської обл.	300 000,00
2	Грамота імп. Катерини II	1770	ДА Чернігівської обл.	300 000,00
3	Грамота імп. Катерини II	1770	ДА Чернігівської обл.	300 000,00
4	Грамота імп. Катерини II	1771	ДА Чернігівської обл.	300 000,00
6	Грамота імп. Катерини II	1771	ДА Чернігівської обл.	300 000,00
7	Грамота імп. Катерини II	1773	ДА Чернігівської обл.	300 000,00
8	Книга привілеїв місту Самбору (1624–1669) (копія)	1624–1669	ДА Львівської обл.	100 000,00
9	Лист М. Кутузова	1812	ДА Чернігівської обл.	100 000,00
10	Лист М. Кутузова	1812	ДА Чернігівської обл.	100 000,00
11	Універсал гетьмана Дем'яна Многогрішного	1670	ДА Чернігівської обл.	100 000,00
12	Універсал гетьмана Дем'яна Многогрішного	1671	ДА Чернігівської обл.	100 000,00
13	Грамота імп. Олександра I	1824	ДА Чернігівської обл.	100 000,00
14	Грамота імп. Олександра I	1820	ДА Чернігівської обл.	100 000,00
15	Фотопозитив (імп. Микола II та англ. король Георг V)		ДА в АРК	100 000,00
16	Лист Т. Шевченка чернігівському губернатору	1844	ДА Чернігівської обл.	95 000,00
17	Квиток на отримання естампів «Живописная Украина»	1844	ДА Чернігівської обл.	95 000,00
18	Фоторепродукція імп. Олександри Федорівни		ДА в АРК	80 000,00
19	Грамота Олександра I майору на звання підполковника	1882	ДА Чернігівської обл.	80 000,00
20	Грамота Єрусалимського Патріарха про відпущення гріхів	1740	ДА Закарпатської обл.	70 000,00
21	Універсал гетьмана Кирила Розумовського про підвищення у військовому чині	1760	ДА Чернігівської обл.	65 000,00

22	Грамота імп. Катерини II		ДА Хмельницької обл.	65 000,00
23	Декрет імп. Іосифа I греко-католикам	1708	ДА Закарпатської обл.	60 000,00
24	Декрет імп. Карла VI	1712	ДА Закарпатської обл.	60 000,00
25	Списки дворян Подільської губернії		ДА Хмельницької обл.	60 000,00
26	Патент польського короля Станіслава-Августа Понятовського на підтвердження дворянського походження родини Альбіновських		ДА Хмельницької обл.	60 000,00
27	Свідцтво Македонського єпископа	1689	ДА Закарпатської обл.	51 000,00
28	Розпорядження Єгерського єпископа	1692	ДА Закарпатської обл.	51 000,00
29	Указ імп. Леопольда про організацію дворянського ополчення у зв'язку з війною з Туреччиною		ДА Закарпатської обл.	51 000,00
30	Листи з архіву кн. Радзивілів	1564–1570	ДА Волинської обл.	50 001,00
31	Листи з архіву кн. Радзивілів	1566–1572	ДА Волинської обл.	50 001,00

Висновки. Запропоновано таку класифікацію архівних документів за ціннісними категоріями: унікальні, надзвичайно рідкісні, рідкісні, особливо цінні, цінні, масові. На основі даних грошової оцінки найцінніших архівних документів, що зберігають державні архівні установи України за 2009 р., вибудовано масив, який ранжований від найвищої до найнижчої оцінки. Опрацювання цього масиву із застосуванням закономірності С. Бредфорда—Б. Вікері дало можливість окреслити межі трьох ціннісних категорій архівних документів — надзвичайно рідкісні, рідкісні та особливо цінні документи. Беручи за основу таблицю рангового поділу архівних документів відповідно до їх грошового оцінювання в Методиці грошової оцінки документів Національного архівного фонду, було уточнено рангові межі грошової оцінки архівних документів відповідно до запропонованих автором категорій цінності архівних документів станом на 2009 р. Шляхом множення індексу інфляції кожного року на показники вартості архівних документів у добутку можна визначити межі вартості кожної ціннісної категорії до 2022 р. включно. Пропонується внести ці зміни до Методики грошового оцінювання документів Національного архівного фонду. Сучасні продажі архівних документів на закордонних аукціонах зберігають межі рангів зазначених вище їх ціннісних категорій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Унікальні документи Національного архівного фонду. URL: <https://archives.gov.ua/?uniq=1&s=> (дата звернення: 30.07.2023).
2. Кулешов С. До проблеми віднесення документів Національного архівного фонду України до унікальних // Студії з архівної справи та документознавства. 2008. Т. 16. С. 15—29.
3. Кисельова Л.А. До проблеми формування Державного реєстру унікальних документів Національного архівного фонду // Архіви України. 2011. № 1. С. 90—98.
4. Попова Л., Хромов А. Проблема правової визначеності унікальних документів Національного архівного фонду // Наше право. 2021. № 1. С. 5—12.
5. Бойко В., Кулешов С. Рухомі пам'ятки історії та культури в Державному реєстрі національного культурного надбання // Соціум. Документ. Комунікація. 2023. № 19. С. 60—80.
6. Боряк Г. Архівні документи на аукціонах світу як нова загроза національній архівній спадщині : матеріали повідомл. на 7-й Європ. конф. архівів, Варшава, 18—20 трав. 2006 р. / Держ. ком. архівів України. Київ, 2006. 60 с.
7. Ковтанюк Ю.С. Нормативно-правове регулювання оцифрування фондів закладів культури як вимога для розбудови державних інтеграційних електронних ресурсів національного історичного та культурного надбання // Рукописна та книжкова спадщина України. 2023. Вип. 31. С. 379—406. <https://doi.org/10.15407/rksu.31.379>
8. Положення про Державний реєстр національного культурного надбання : постановова Кабінету Міністрів України від 12 серп. 1992 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-92-п#Text>.
9. Положення про порядок віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних документальних пам'яток, включення їх до Державного реєстру національного культурного надбання, а також їх зберігання : постановова Кабінету Міністрів України від 20 жовт. 1995 р. № 853 // Архіви України. 1995. № 4—6. С. 22—23.
10. Методика грошової оцінки документів Національного архівного фонду : затв. наказом Держ. ком. архівів України, Фонду держ. майна України 28.03.2005 № 34/683 : зареєстр. в М-ві юстиції України 25 черв. 2005 р. за № 692/10972. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0692-05> (дата звернення: 30.07.2023).
11. Sotheby's Catalogues of Western Manuscripts and Miniatures. 1990. URL: <https://online-library.website/sothebys-1990-western-manuscripts-mini.pdf> (дата звернення: 30.07.2023).
12. Уздеников В. Монеты России 1700—1917 / под ред. В.Л. Янина. Изд. 3-е, перераб. и доп. Москва : Collector's books; IP media inc. (Венгрия), 2004. 498 с.
13. Smerda J. Denáry: katalog minci českého státu od X. do počátku XIII. století. Brno, 1996. 155 s.
14. Гайдай О., Хаварівський Б. Біфони / Держархів Тернопільської обл. Тернопіль, 1995. 52 с.
15. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять : ДСТУ 2732:2023. [На заміну ДСТУ 2732:2004 ; чинний від 2024-03-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2024. III, 28 с. (Національний стандарт України).
16. ЦДАВО України. Ф. 14. Оп. 9. Спр. 838 Анотовані переліки унікальних документів Національного архівного фонду, що зберігаються у державних архівах, центральних державних архівах, державних архівах областей, міста Києва за 2009 рік. 108 арк.
17. Закон Бредфорда. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Закон_Бредфорда (дата звернення: 30.07.2023).
18. Freeman's brought a world auction record for a William J. Stone printing of The Declaration of Independence. URL: <https://www.google.com/search?sxsrf=AB5stBh5IIRHpfbcw>

- KnTPnKm2ful U1rgdg:1690819295173&q=Declaration+of+Independence+copy&tbm=isch&source=univ&fir=Gxwruzlk1WuFM%25252CKj3mW4gs_Eq5AM%25252C_%25253BPVuyhz6dAZKx0M%25252CKT0k6AJcr82hRM%25252C_%25253BkphcQli1BFyTMM%25252CsywQzV7u_LoAtM%25252C_%25253ButKqq6LpWoLpEM%25252CtiUy9eREjKltnM%25252C_%25253BMKllk-4aB9q9-M%25252CQClAmGYsTJkrBM%25252C_%25253BMM (дата звернення: 16.09.2023).
19. Peter The Great LS to Frederick I. URL: https://auction.universityarchives.com/auction-lot/peter-the-great-ls-to-frederick-i-diplomacy-for-n_0954A1E943 (дата звернення: 26.09.2023).
 20. Sold on Jul 8, 2023 for: Sign-in or Join (free & quick). URL: <https://historical.ha.com/itm/political/posters-and-broadsides-pre-1896/-/declaration-of-independence-/a/6275-42010.s?ic=hero-declarationOfIndependence-ClickHeroImage-6275-071323> (дата звернення: 16.09.2023).
 21. Abraham Lincoln Draft Notice Signed («Abraham Lincoln») as President of the United States with Related Document. URL: <https://historical.ha.com/itm/autographs/-civil-war-abraham-lincoln-draft-notice-signed-abraham-lincoln-as-president-of-the-united-states-with-related-document/a/6259-60204.s?ic=ih-clickButton-lincolnDraftNotice-viewItem-5536-011123> (дата звернення: 16.09.2023).
 22. Christies. URL: https://www.christies.com/en/events/classic-week/what-is-on?cid=EM_EML5410104494162664Hero-CTA-Button_1&COSID=43830054&cid=DM494876&bid=360318067 (дата звернення: 16.09.2023).
 23. Fine Books and Manuscripts, Including Americana. Part 2. URL: <https://www.sothebys.com/en/buy/auction/2023/fine-books-and-manuscripts-including-americana-part-2?locale=en> (дата звернення: 26.09.2023).
 24. Див., наприклад: Collectible Correspondence. URL: <https://www.ebay.com/itm/204403759270> (дата звернення: 26.09.2023).

Отримано 4 жовтня 2023 р.

REFERENCES

1. Unikalni dokumenty Natsionalnoho arkhivnoho fondu [Unique documents of the National Archival Fond]. Retrieved from: <https://archives.gov.ua/?uniq=1&s=> (accessed on July 30, 2023). [In Ukrainian].
2. Kuleshov S. Do problemy vidnesennia dokumentiv Natsionalnoho arkhivnoho fondu Ukrainy do unikalnykh [On the problem of classifying documents of the National Archival Fond of Ukraine as unique]. *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva* [Studies in archival and documentary studies]. 2008. Vol. 16, pp. 15—29. [In Ukrainian].
3. Kyseliovа L. A. Do problemy formuvannia Derzhavnogo reiestru unikalnykh dokumentiv Natsionalnoho arkhivnoho fondu [On the Problem of Formation of the State Register of Unique Documents of the National Archival Fond]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine]. 2011. No. 1, pp. 90—98. [In Ukrainian].
4. Popova L., Khromov A. Problema pravovoi vyznachenosti unikalnykh dokumentiv Natsionalnoho arkhivnoho fondu [The problem of legal certainty of unique documents of the National Archival Fond]. *Nashe pravo* [Our right]. 2021. No. 1, pp. 5—12. [In Ukrainian].
5. Boiko V., Kuleshov S. Rukhomi pamiatky istorii ta kultury v Derzhavnomu reiestri natsionalnoho kulturnoho nadbannia [Movable historical and cultural monuments in the State Register of National Cultural Heritage]. *Sotsium. Dokument. Komunikatsiia* [Society. Document. Communication]. 2023. No. 19, pp. 60—80. [In Ukrainian].

6. Boriak H. Arkhivni dokumenty na auktsionakh svitu yak nova zahroza natsionalnii arkhivnii spadshchyni [Archival documents at world auctions as a new threat to national archival heritage]: materialy povidomlennia na 7-y Yevropeiskii konferentsii arkhiviv. Varshava, 18—20 travnia 2006 r. [Paper presented at the 7th European Conference on Archives. Warsaw, May 18—20, 2006]. Kyiv, 2006. 60 p. [In Ukrainian].
7. Kovtaniuk Yu.S. Normatyvno-pravove rehuliuвання otsyfruvannya fondiv zakladiv kultury yak vymoha dlia rozbudovy derzhavnykh intehratsiinykh elektronnykh resursiv natsionalnoho istorychnoho ta kulturnoho nadbannia [Regulatory and Legal Regulation of Digitization of Collections of Cultural Institutions as a Requirement for the Development of State Integration Electronic Resources of the National Historical and Cultural Heritage]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy* [Manuscript and Book Heritage of Ukraine]. 2023. Iss. 31, pp. 379—406. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/rksu.31.379>
8. Polozhennia pro Derzhavnyi reiestr natsionalnoho kulturnoho nadbannia: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 serp. 1992 r. No. 466 [Regulations on the State Register of National Cultural Heritage : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 12, 1992, No. 466]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-92-p#Text>. [In Ukrainian].
9. Polozhennia pro poriadok vidnesennia dokumentiv Natsionalnoho arkhivnoho fondu do unikalnykh dokumentalnykh pamiatok, vkluchennia yikh do Derzhavnoho reiestru natsionalnoho kulturnoho nadbannia, a takozh yikh zberihannia : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 zhovt. 1995 r. No. 853. [Regulations on the procedure for classifying documents of the National Archival Fond as unique documentary monuments, including them in the State Register of National Cultural Heritage, and their storage : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 20, 1995, No. 853] *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine]. 1995. Nos. 4—6, pp. 22—23. [In Ukrainian].
10. Metodyka hroshovoi otsinky dokumentiv Natsionalnoho arkhivnoho fondu : zatverdzheno nakazom Derzhavnoho komitetu arkhiviv Ukrainy, Fondu derzhavnoho maina Ukrainy 28.03.2005 No. 34/683 : zareiestrovano v Ministerstvi yustytisii Ukrainy 25 chervnia 2005 roku za № 692/10972. [Methodology of monetary valuation of documents of the National Archival Fond : approved by the order of the State Committee of Archives of Ukraine, State Property Fund of Ukraine on March 28, 2005, No. 34/683 : registered with the Ministry of Justice of Ukraine on June 25, 2005, No. 692/10972] : Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0692-05> (accessed on July 30, 2023). [In Ukrainian].
11. Sotheby's Catalogues of Western Manuscripts and Miniatures. 1990. Retrieved from: <https://online-library.website/sothebys-1990-western-manuscripts-mini.pdf> (accessed on July 30, 2023).
12. Uzdenikov V. Monety Rossii 1700—1917 [Coins of Russia 1700—1917] / V.L. Yanina (Ed.). Moscow: Collectors books; IP media inc. (Hungary), 2004. 498 p. [In Russian].
13. Smerda J. Denáry: katalog minci českeho státu od X. do počátku XIII. Století. Brno, 1996. 155 s.
14. Haidai O., Khavarivskiy B. Bifony [Biphones]. Ternopil, 1995. 52 p. [In Ukrainian].
15. Dilovodstvo i arkhivna sprava. Terminy ta vyznachennia poniat [Record keeping and archival affairs. Terms and definitions of concepts]: DSTU 2732:2023. [As a substitute DSTU 2732:2004 ; in effect from January 3, 2024]. Kyiv, 2024. III, 28 p. [In Ukrainian].
16. Fond 14. Inventory 9. Unit 838. 108 fols. Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine.

17. Zakon Bredforda [The Bradford Act]. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Закон_Бредфорда (accessed on July 30, 2023). [In Ukrainian].
18. Freeman's brought a world auction record for a William J. Stone printing of The Declaration of Independence. Retrieved from: https://www.google.com/search?sxsrf=AB5stBh5lIRHpfwbwKn_TPnKm2fulU1rgdg:1690819295173&q=Declaration+of+Independence+copy&tbm=isch&source=univ&fir=Gxwruzlk1WuFM%25252CKj3mW4gs_Eq5AM%25252C_%25253BPVuyhz6dAZKx0M%25252CKT0k6AJcr82hRM%25252C_%25253BkphcQli1BFyTMM%25252CsywQzV7u_LoAtM%25252C_%25253ButKqq6LpWoLpEM%25252CtiUy9eREjKltnM%25252C_%25253BMKllk-4aB9q9-M%25252CQClAmGYsTJkrBM%25252C_%25253BMM (accessed on September 16, 2023).
19. Peter The Great LS to Frederick I. Retrieved from: https://auction.universityarchives.com/auction-lot/peter-the-great-ls-to-frederick-i-diplomacy-for-n_0954A1E943 (accessed on September 26, 2023).
20. Sold on Jul 8, 2023 for: Sign-in or Join (free & quick). Retrieved from: <https://historical.ha.com/itm/political/posters-and-broadsides-pre-1896-/declaration-of-independence-/a/6275-42010.s?ic=hero-declarationOfIndependence-ClickHeroImage-6275-071323> (accessed on September 16, 2023).
21. Abraham Lincoln Draft Notice Signed ("Abraham Lincoln") as President of the United States with Related Document. Retrieved from: <https://historical.ha.com/itm/autographs/-civil-war-abraham-lincoln-draft-notice-signed-abraham-lincoln-as-president-of-the-united-states-with-related-document/a/6259-60204.s?ic=ih-clickButton-lincolnDraftNotice-viewItem-5536-01112322> (accessed on September 16, 2023).
22. Christies. Retrieved from: https://www.christies.com/en/events/classic-week/what-is-on?cid=EM_EML5410104494162664Hero-CTA-Button_1&COSID=43830054&cid=DM494876&bid=360318067 (accessed on September 16, 2023).
23. Fine Books and Manuscripts, Including Americana. Part 2. Retrieved from: <https://www.sothebys.com/en/buy/auction/2023/fine-books-and-manuscripts-including-americana-part-2?locale=en> (accessed on September 26, 2023).
24. Look, for example: Collectible Correspondence. Retrieved from: <https://www.ebay.com/itm/204403759270> (accessed on September 26, 2023).

Received on October 4, 2023

Vita Boyko

Ukrainian Research Institute of Archival Affairs and Records Keeping (Kyiv, Ukraine)

E-mail: vitaminzik5@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5725-9641

MONETARY VALUATION OF ARCHIVAL DOCUMENTS AS METHOD OF DETERMINING THEIR VALUE CATEGORIES

The purpose of the study. The article proposes a methodology for determining the value categories of archival documents by means of their monetary valuation. **The methodology of** the article is based on the use of general scientific methods, in particular, systematic, conceptual analysis, retrospective and comparative. **The scientific novelty of the article** is to provide an innovative list of value categories of archival documents. The author hypothesizes that determination of the boundaries of value categories of archival documents is possible only if they are monetized, since it is hardly possible to formulate their qualitative features in the definitions of these categories. Using the example of statistical data on monetary valuation of

the most valuable archival documents by expert inspection commissions of state archival institutions of Ukraine, the author shows the methodology of differentiation of archival documents into three value categories: extremely rare, rare and especially valuable. Recommendations are made to change the approach to ranking archival documents by their value in the Methodology of monetary evaluation of documents of the National Archival Fond. **Conclusions.** The author proposes the following classification of archival documents by value categories: unique, extremely rare, rare, especially valuable, valuable, and massive. Based on the data of monetary valuation of the most valuable archival documents for 2009, kept by state archival institutions of Ukraine, the array is built and ranked from the highest to the lowest valuation. Processing of this array with the help of S. Bradford—B. Vickery regularity made it possible to outline the boundaries of three value categories of archival documents — extremely rare, rare and especially valuable. Based on the table of rank division of archival documents according to their monetary valuation in the Methodology of monetary evaluation of documents of the National Archival Fond, the rank limits of monetary valuation of archival documents were specified in accordance with the categories of value of archival documents proposed by the author as of 2009. By multiplying the inflation index of each year by the indicators of value of archival documents in the collection, it is possible to determine the limits of value of each value category up to 2022 inclusively. It is proposed to make these changes to the Methodology of monetary evaluation of documents of the National Archival Fond. Current sales of archival documents at foreign auctions preserve the limits of the ranks of the above value categories.

Key words: archival documents, value categories of archival documents, monetary evaluation of documents of the National Archival Fond, monetary evaluation of archival documents, ranking of archival documents, auctions of archival documents, state archival institutions.